Rajavartiolaitos
Gränsbevakningsväsendet
The Finnish Border Guard

LAUSUNTO VNS 6/2016 vp

29.9.2016

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle

VALTIONEUVOSTON ULKO- JA TURVALLISUUSPOLIITTINEN SELONTEKO

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on pyytänyt Rajavartiolaitoksen päälliköltä asiantuntijalausuntoa kokoukseensa 29.9.2016 otsikossa mainitusta valtioneuvoston selonteosta. Tämän johdosta lausutaan seuraavaa:

Ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon kirjatun mukaisesti *Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata sen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, parantaa suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia ja ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisenä tavoitteena on välttää joutumasta sotilaalliseen konfliktiin*.

Näihin päämääriin linkittyy monia toimintoja, jotka liittyvät Rajavartiolaitoksen (RVL) tehtäviin. Tässä viitataan mm. Rajavartiolaitoksen tehtäviin rajaturvallisuuden ylläpitämisessä, alueellisen koskemattomuuden valvonnassa ja turvaamisessa sekä sotilaallisessa maanpuolustuksessa. Rajavartiolaitoksella on ainoana lainvalvontaviranomaisena toimivalta ja osaaminen vastata sekä sisäisen että ulkoisen turvallisuuden uhkiin. Rajavartiolaitos tuottaa kriisivalmiutta ja turvallisuutta kaikissa oloissa 24/7/365.

Toimintaympäristöä koskevat seikat on kuvattu selonteossa laaja-alaisesti. Keskeinen johtopäätös on toimintaympäristön haasteiden lisääntyminen ja ennustettavuuden heikentyminen. Rajavartiolaitos yhtyy tähän johtopäätökseen.

Painopisteissä ja tavoitteissa (luku 5) on kuvattu toimintaympäristön muutokset asianmukaisesti. Yhtenä tavoitteena on todettu *uskottavan kansallisen rajaturvallisuusjärjestelmän ylläpitäminen*. Vakaa ja rauhallinen tilanne itärajalla on riippuvainen paitsi omista toimistamme myös Venäjän kyvystä ja halusta säilyttää tilanne hallittuna. Rajavalvontamme tosiasiallinen heikentyminen viime vuosina on lisännyt riippuvuuttamme Venäjän toimenpiteistä. Joka tapauksessa kiinteän rajavartioyhteistyön tarve on pysyvä. Rajavartiolaitos haluaa korostaa seuraavia seikkoja:

- Rajojen koskemattomuus ja loukkaamattomuus ovat fundamentteja itsenäiselle valtiolle
- Uskottava, kansallinen rajaturvallisuusjärjestelmä ennaltaehkäisee laitonta toimintaa valtakunnan rajoilla. Rajaturvallisuusjärjestelmän tehokkuus on tärkeää myös ns. hybridiuhkien torjunnassa, jolloin vihamielinen vaikuttaminen voi olla alkuvaiheessa vaikeasti tunnistettavissa.
- Tehokas rajaturvallisuusjärjestelmä luo perustan alueellisen koskemattomuuden valvonnalle ja myös sen turvaamiselle.
- Tehokas rajaturvallisuusjärjestelmä tukee ulko- ja turvallisuuspoliittista liikkumavaraamme.

Hybridivaikuttaminen (luku 5.1) on lisännyt viranomaisten tarvetta toimia sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajapinnassa. Hybridivaikuttamisen keinot valtiollisessa vaikuttamisessa on otettu käyttöön ja niitä on vaikea tunnistaa alkuvaiheessa. Turvallisuusuhkiin vastaaminen niin unionin sisällä kuin sen ulkopuolellakin edellyttää riittäviä suorituskykyjä vaikuttamisen oikea-aikaiseen tunnistamiseen sekä valtiollisen päätöksenteon ja ulkorajojen koskemattomuuden turvaamiseen. Rajavartiolaitos yhtyy näihin johtopäätöksiin.

Venäjä -suhteiden merkitys (luku 5.4) on kuvattu selonteossa asianmukaisesti. Rajavartiolaitoksella on tehtäviensä ja toimintansa luonteen vuoksi monipuoliset yhteistyösuhteet Venäjän kanssa. Rajavartioyhteistyö perustuu valtiosopimuksiin ja se on vuosikymmenten kuluessa muodostanut keskeisen tuen kansalliselle rajaturvallisuusjärjestelmälle. Turvallisuusympäristön muutos kuitenkin alleviivaa sitä, että rajaturvallisuutta ei ole viisasta jättää liiaksi naapurivaltioiden kanssa tehtävän yhteistyön varaan. Tämän vuoksi Rajavartiolaitos haluaa korostaa jo edellä mainittua kansallisen rajavalvontakyvyn vahvistamisen tarvetta.

Selonteon luvussa 5.7. kiinnitetään asianmukaista huomiota arktisen alueen tulevaisuuteen. Rajavartiolaitos haluaa tuoda esille, että se toimii Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuuskauden aikana arktisten rannikkoviranomaisten yhteistyötä kehittävän Arktisen Rannikkovartiostofoorumin (Arctic Coast Guard Forum, ACGF) puheenjohtajana. Foorumin toimintaan osallistuvat kaikkien arktisen neuvoston jäsenmaiden rannikkovartiostoviranomaiset. Arktisen rannikkovartiostofoorumin työskentely on käynnistynyt kuluvalla Yhdysvaltojen puheenjohtajuuskaudella rakentavasti. Foorumista on muodostunut merkittävä turvallisen arktisen toimintaympäristön kehittämistä tukeva viranomaisyhteistyömekanismi. Huomionarvoista on ollut sekä Yhdysvaltojen että Venäjän aktiivisuus ja halukkuus viedä arktista yhteistoimintaa käytännölliselle tasolle. Puheenjohtajuuskaudellaan Rajavartiolaitos järjestää muun muassa ulkoasiainministeriön hankeavun tukemana arktisen merellisen turvallisuuden harjoituskokonaisuuden (Arctic Coast Guard Week). Tapahtuma on samalla osa Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuusohjelmaa.

Luvussa 5.9 korostetaan ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden yhteyttä. Tämä ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden kasvava päällekkäisyys ja limittäisyys korostaa Rajavartiolaitoksen suorituskykyjen merkitystä varautumisessa näköpiirissä mahdollisesti oleviin uhkatilanteisiin edellä lausutulla tavalla.

Lopuksi Rajavartiolaitos toteaa, että sen supistuvat resurssit ovat ristiriidassa selonteossa kuvatun toimintaympäristön muutoksen kanssa. Nykyisessä ja näköpiirissä olevassa turvallisuusympäristössä on välttämätöntä ylläpitää uskottava kansallinen rajaturvallisuusjärjestelmä.